

Lutheran Tradition as Heritage and Tool. An Empirical Study of Reflections on Confessional Identity in Five Lutheran Churches in Different Contexts

Niclas Blåder

Eugene: Pickwick Publications, 2015.

Författaren, som är verksam som forskare vid Svenska kyrkans forskningsenhet, presenterar i föreliggande volym en rad intressanta iakttagelser om hur fem olika lutherska kyrkor relaterar sitt sätt att vara och agera i förhållande till det lutherska arvet och till luthersk teologi. Huvudfrågan blir: Hur är luthersk identitet konstruerad idag?

De undersökta kyrkorna finns i olika delar av världen och ser mycket olika ut, alla med sina specifika historier, kontexter och problemkomplex: Den lutherska statskyrkan på Island, en liten luthersk kyrka i Costa Rica, en växande luthersk kyrka på Madagaskar, en luthersk kyrka med ett starkt tyskt arv i Brasilien och en starkt etniskt kopplad luthersk kyrka i en trängd minoritetssituation i Indonesien.

Efter en introduktion till den svenska situationen, där författaren visar på Svenska kyrkans starka koppling till det lutherska arvet, exempelvis i Kyrkoordningens första paragraf, men samtidigt på den mycket svaga kunskap om vad detta lutherska arv de facto innebär, förklarar Blåder hur han gått tillväga i sin studie, där sökljuset varit inställt på lutherskt arv, luthersk identitet och hur luthersk teologi är brukad i de olika undersökta kyrkorna. Efter en presentation av kyrkorna utifrån intervjuer och litteraturstudier, följer ett systematiskt teologiskt resonemang där fyra dilemman får framträda ("community and pluralism", power and servanthood, "alternative to culture and affirmative to culture", samt "inward and outward"), som diskuteras utifrån varsin teolog (Bonhoeffer, Stephen Sykes, Richard Niebuhr och Moltmann),

för att sedan koppas till det empiriska undersökningsmaterialet. Alla kämpar med sina dilemman, men på vilket sätt detta görs är starkt kontextuellt präglad.

Hur står det då till med den lutherska identiteten? När författaren sedan i slutkapitlet kort tar upp fyra klassiska lutherska teman eller doktriner blir kopplingen till kyrkornas självreflektioner och intervjuresultaten mycket svag. Slutresultatet blir faktiskt, kanske något förvånande, att talet om det lutherska helt skymms av det som uppfattas som "brännande frågor" i respektive kyrka. Dessa är kontextuella och därmed olika, vilket starkt präglar kyrkorna och därmed samtidigt tydligt visar på diversiteten inom den lutherska kyrkofamiljen. Det visar sig rent av att de olika kyrkorna brukar "det lutherska arvet" för att styrka sin egenhändigt valda inriktning i sitt arbete. Blåder klarlägger detta och pekar bland annat, med hjälp av Rowan Williams, på vikten av att kyrkorna både går in i en kritisk och konstruktiv dialog med sin lutherska historia/sitt lutherska arv och med andra lutherska kyrkor, för att få perspektiv på sina egna ställningstaganden. Den lutherska traditionen kan då bli en kritisk diskussionspartner i processen framåt.

Diversiteten behöver inte vara ett problem, menar Blåder, som till sist tydligt påpekar att det behövs fler och fördjupade studier av vad det betyder att vara en luthersk kyrka och vad "luthersk" teologi är, samt, och kanske främst, en diskussion om bättre sätt att skapa "reflective practitioners" på såväl individuell som församlingsnivå, vilket säkerligen gäller också på högre nivåer inom och mellan lutherska kyrkor, men även i lutherska kyrkors relation till andra kyrkor.

En iakttagelse är alltså att diversiteten är stor och att den bejakas på olika sätt i olika lutherska kyrkor. De olika lutherska kyrkorna sätter olika gränser. Man bör

alltså, enligt Blåder, ha en öppen attityd till detta. Valen är starkt beroende på kontexten och kan förklaras och rättfärdigas genom denna. Så är det också på vår hemmaplan. Men hur sätter Svenska kyrkan sina gränser? Andra lutherska kyrkor kan kanske fråga sig varför den Svenska kyrkan emellanåt kan uppträda tydligt uteslutande när det gäller grupper inom kyrkan som av inblandade uppfattas stå i svenskkyrklig luthersk tradition – på bekännelseskriteriernas grund, enligt Kyrkordningens första paragraf – men som inte alltid håller med om alla beslut som fattats i det kyrkomöte, som så starkt är präglad av just den svenska kyrkopolitiska kontexten? I detta sammanhang kan det påtalas ett mindre skönhetsfel i Blåders text. Det anges att Svenska kyrkan är den största lutherska kyrkan i världen. Så har det varit länge, men det stämmer inte längre. Mekane Yesus-kyrkan i Etiopien är större – en luthersk kyrka grundad av svenska lutherska missionärer. Denna kyrka har som bekant brutit sina officiella relationer till Svenska kyrkan (-dock inte med EFS) på grund av beslut som tagits i just det så kontextuellt präglade svenska kyrkomötet. Så har också banden med andra kyrkor brutits av samma skäl, såsom med den rysk-ortodoxa kyrkan.

Frågor om ”community and pluralism” – och andra dilemman som Blåder tar upp – bör vara levande och självkritiska också inom Svenska kyrkan, mellan egna ”reflective practitioners”, men också i relation till andra kyrkor, lutherska och andra. Kanske kan Svenska kyrkan, i en kritisk och konstruktiv reflektion och dialog med sina egna medlemmar och med andra lutherska kyrkor, spegla sina egna val med andras kyrkors val och därigenom få perspektiv på det faktiska kontextuella beroende som naturligtvis gäller (även) i Svenska kyrkan? Svenska kyrkan kan säkerligen lära inte

endast av de kyrkor som är lika den egna kyrkan och som agerar i likhet med den samma, utan också av de som är olika och som satt andra gränser. Från lutherska kyrkor som satt andra gränser än Svenska kyrkan officiellt satt ställs exempelvis frågor om också så kallade bibelorienterade och ”bekännelsetrogna” eller ”karismatiska” sätt att vara lutheran på fortfarande kan inkluderas som accepterade sätt att vara lutheran på inom Svenska kyrkans ram – eller riskerar man exempelvis att präst-kandidater från dessa grupper avvisas eller att präster rentav avkragas? Frågor om vilka lutheraner som är önskvärda och vilka som inte är det har lyfts fram i olika sammanhang?

Man kan med säkerhet räkna med att man från olika småskaliga men även kyrkokritiska lutherska kontexter kan berika den större lutherska kontexten inom Svenska kyrkans ram, inte minst genom att ”reflective practitioners” från olika kontexter kan bidra i till kritiska och konstruktiva dialoger om betydelsen av vad det lutherska arvet innebär och om luthersk identitet? Förmodligen är i detta läge lyhördhet och generositet att föredra framför alltför begränsande gränsdragningar, så att den kritiska diskussionen eller dialogen fullödigt kan få föras och måhända konstruktivt leda lutheraner från olika kontexter in på en gemensam men kanske flerfilig svenskkyrklig framtidsväg.

Blåder har sammantaget gjort ett hedervärt, välbehövligt och väl genomarbetat inlägg i debatten om luthersk identitet. Arbete kan bli en god utgångspunkt för en självkritisk och konstruktiv diskussion om situationen och självförståelsen om vad det innebär att vara luthersk inom Svenska kyrkan.

Kjell O. Lejon